
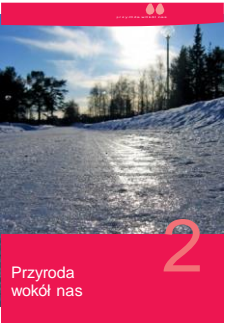

Plan pracy

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	1. O czym będziemy mówić na lekcjach przyrody w klasie 4?						
			Uczeń:				
OBSERWUJEMY PRZYRODĘ Obserwujemy przyrodę	2. Przyroda żywa i nieżywa	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 1. rozpoznaje w terenie przyrodnicze oraz antropogeniczne składniki krajobrazu i wskazuje zależności między nimi	• wie, że przyroda składa się z elementów żywych i nieżywych	• rozróżnia i wymienia przykłady elementów przyrody żywej i nieżywej	• podaje nazwy czynności życiowych organizmów	• wyjaśnia na przykładach zależności między żywymi i nieżywymi elementami	
	3. Krajobraz naturalny i antropogeniczny	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 1. rozpoznaje w terenie przyrodnicze oraz antropogeniczne składniki krajobrazu i wskazuje zależności między nimi.	• wie, że są dwa typy krajobrazów: naturalny i stworzony przez człowieka	• identyfikuje krajobraz stworzony przez człowieka jako antropogeniczny, opisuje krajobraz w miejscu zamieszkania	• wie, czym jest krajobraz, wymienia elementy charakterystyczne krajobrazów	• podaje przykłady wpływu człowieka na krajobraz naturalny	
	4.–5. Jak prawidłowo zaplanować swoją naukę?	1.1. Uczeń: 1) wymienia czynniki pozytywnie i negatywnie wpływające na jego samopoczucie w szkole oraz w domu i proponuje sposoby eliminowania czynników negatywnych; 2) wyjaśnia znaczenie odpoczynku (w tym snu), odżywiania się i aktywności ruchowej w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu; 3) wymienia zasady prawidłowego uczenia się i stosuje je w życiu; 4) opisuje prawidłowo urządzone miejsce do nauki ucznia szkoły podstawowej; 5) uzasadnia potrzebę planowania zajęć w ciągu tygodnia	• opisuje warunki, w jakich uczy się w domu i w szkole	• wymienia podstawowe zasady uczenia się	• planuje swoje zajęcia w ciągu jednego dnia nauki	• wyjaśnia znaczenie snu w życiu człowieka	• planuje swoje zajęcia w ciągu jednego tygodnia, uwzględniając właściwą liczbę godzin na poszczególne zajęcia

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	6. Lupa i lornetka, czyli narzędzia badacza przyrody	1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 7) podaje przykłady przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (lupa, mikroskop, lornetka), opisuje ich zastosowanie, posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji.	• wie, że przyrządy optyczne ułatwiają prowadzenie obserwacji przyrodniczych	• wie, do czego służy lupa, lornetka oraz kiedy można ich użyć	• zna zasady prowadzenia hodowli	• prowadzi hodowlę fasoli lub pleśniaka białego	• dokumentuje prowadzoną przez siebie hodowlę w postaci dzienniczka hodowli
	7. Jak zbudowany jest mikroskop?	1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 7) podaje przykłady przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (lupa, mikroskop, lornetka), opisuje ich zastosowanie, posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji.	• wie, do czego służy mikroskop	• wskazuje i nazywa części mikroskopu optycznego	• rozróżnia części optyczne i mechaniczne mikroskopu	• oblicza powiększenie obrazu widzianego pod mikroskopem	• nazywa i wyjaśnia przeznaczenie różnych typów mikroskopów
	8.–9. Praca z mikroskopem	1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 7) podaje przykłady przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (lupa, mikroskop, lornetka), opisuje ich zastosowanie, posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji.	• potrafi przygotować miejsce do mikroskopowania i mikroskop do pracy	• z pomocą nauczyciela prowadzi obserwacje mikroskopowe	• samodzielnie prowadzi obserwacje mikroskopowe, zna przybory niezbędne przy mikroskopowaniu oraz kolejność czynności podczas mikroskopowania	• wykonuje rysunek obrazu widzianego pod mikroskopem	• przygotowuje preparat mikroskopowy z liścia spichrzowego cebuli
	10.–11. Obserwacje i doświadczenia w klasie	1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 6) nazywa zmysły człowieka i wyjaśnia ich rolę w poznawaniu przyrody, stosuje zasady bezpieczeństwa podczas obserwacji przyrodniczych. 3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 1) obserwuje wszystkie fazy rozwoju roślin. dokumen-	• podaje przykłady przedmiotów obserwacji przyrodniczych w klasie	• nazywa narządy zmysłów człowieka oraz podaje nazwy odpowiadających im narządów	• przeprowadza obserwacje przyrodnicze w klasie oraz wie, czym się różni obserwacja od doświadczenia	• przeprowadza doświadczenia w klasie i w domu	• dokumentuje przebieg doświadczenia w dowolny sposób, stawia i weryfikuje hipotezy

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	12. Jak planować i przeprowadzić obserwacje w terenie?	1.7. 1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 7) podaje przykłady przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (lupa, mikroskop, lornetka), opisuje ich zastosowanie, posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji. 3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 1) obserwuje wszystkie fazy rozwoju rośliny, dokumentuje obserwacje.	• podaje przykłady przedmiotów obserwacji przyrodniczych w terenie	• zna zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji przyrodniczych w terenie i przestrzega ich	• przeprowadza obserwacje przyrodnicze w terenie • przestrzega zasad prowadzenia obserwacji w terenie	• potrafi zaplanować obserwacje w terenie	• dokumentuje w dowolny sposób przebieg przeprowadzonej w terenie obserwacji
	13.–14. Jak udokumentować wyniki swoich obserwacji i doświadczeń?	3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 1) obserwuje wszystkie fazy rozwoju rośliny, dokumentuje obserwacje.	• zna różne sposoby dokumentowania wyników obserwacji lub doświadczeń	• wykonuje rysunek, szkic lub schemat dokumentujący przeprowadzoną obserwację	• wykonuje opis przeprowadzonego doświadczenia	• potrafi dobrać najlepszy sposób dokumentowania do danej obserwacji lub doświadczenia	• wykonuje zielnik drzew i krzewów rosnących w otoczeniu szkoły
15.–16. Utrwalenie i sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia po dziale I.							
PRZYRODA WOKÓŁ NAS 	17. Gdzie jest wschód, a gdzie północ, czyli o kierunkach świata	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 1) wyznacza kierunki na widnokręgu za pomocą kompasu, gnomonu.	• podaje nazwy kierunków głównych i pośrednich	• wyznacza kierunki za pomocą kompasu • posługuje się skrótami literowymi przy opisywaniu	• wyjaśnia, czym jest widnokrąg i linia widnokręgu	• podaje przykłady stosowania w życiu codziennym umiejętności wyznaczania kierunków świata	
	18. Jak wyznaczyć kierunek północny?	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 1) wyznacza kierunki na widnokręgu za pomocą kompasu, gnomonu.	• wyznacza kierunek północny w dowolny sposób	• wyznacza kierunek północny za pomocą gnomonu	• podaje sposoby wyznaczania kierunku północnego na podstawie obserwacji elementów przyrody (drzewo, mrowisko)	• wyjaśnia sposób wyznaczania kierunku północnego w nocy • wyjaśnia, dlaczego śnieg dłużej zalega po północnej stronie stoków	• wyjaśnia, dlaczego w Polsce anteny satelitarne montowane są w kierunku południowym

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	19. Co to jest po- goda?	3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 1) wymienia nazwy składników pogody (tempera- tura powietrza, opady i ciśnienie atmosferyczne, kierunek i siła wiatru) oraz przyrządów służą- cych do ich pomiaru; 2) obser- wuje i nazywa zjawiska atmo-	rozpoznaje i nazywa podstawowe symbo- le na mapie pogody	odczytuje prognozę pogody z mapy po- gody	na podstawie analizy prognozy pogody potrafi dobrać wła- ściwy strój	- definiuje pojęcie pogody - wyjaśnia, czym zaj- muje się meteorolog	wyjaśnia znaczenie znajomości prognozy w różnych dziedzinach życia człowieka
	20.–21. Jakie zja- wiska atmo- sferyczne możesz zaobserwować ?	3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 12) obserwuje pogodę, mierzy temperaturę powietrza oraz określa kierunek i siłę wia- tru, rodzaje opadów i osadów, stopień zachmurzenia nieba, prowadzi kalendarz pogody; 9) podaje przykłady występo- wania i wykorzystania rozsze- rzalności cieplnej ciał w życiu codziennym, wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowe- go; 10) wykonuje i opisuje pro- ste doświadczenia wykazujące istnienie powietrza i ciśnienia atmosferycznego; buduje na podstawie instrukcji prosty wiatromierz i wykorzystuje go.	- nazywa składniki pogody - potrafi zmierzyć i odczytać tempe- raturę powietrza za pomocą termo- metru - potrafi określić stan zachmurzenia nieba	- wykonuje prosty deszczomierz i do- konuje pomiarów opadów deszczu - rozpoznaje i nazywa opady atmosferyczne	- rozpoznaje i nazywa osady atmosferycz- ne - rozpoznaje i nazywa rodzaje chmur	- wyjaśnia, czym jest i czym się mierzy ciśnienie atmo- sferyczne - wyjaśnia, jak po- wstają wiatry i od czego zależy kieru- nek wiatru	przewodzi obserwacje pogody i dokumentuje je w formie dzienniczka pogody
	22. Kiedy zaczyna się każda z pór roku?	3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 13) opisuje i porównuje cechy pogody w różnych po- rach roku, dostrzega zależność między wysokością Słońca, długością dnia a temperaturą powietrza w ciągu roku.	- zna daty pierwszych dni: wiosny, lata, jesieni, zimy - dzieli rok na cztery kalendarzowe pory roku	rozdzieli pory roku na podstawie długo- ści trwania dnia i nocy	wyjaśnia, na czym polega pozorna wędrówka Słońca po niebie	posługuje się ter- minami: równonoc wiosenna i jesienna, przesilenie letnie i zimowe	- rozdzieli klimatyczne i kalendarzowe pory roku - wyjaśnia wpływ pogody w różnych porach roku na samopoczucie czło- wieka

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	23.–24. Wiosna i lato	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 2) obserwuje widomą wędrówkę Słońca w ciągu doby, miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca, w zależności od pory roku, wskazuje zależność między wysokością Słońca a długością cienia. 3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 13) opisuje i porównuje cechy pogody w różnych porach roku, dostrzega zależność między wysokością Słońca, długością dnia a temperatura powietrza.	• podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie wiosną i latem	• podaje cechy charakterystyczne dla wiosennej i letniej pogody	• na wybranych przykładach opisuje procesy zachodzące w świecie roślin i zwierząt wiosną i latem	• charakteryzuje przedwiośnie • wyjaśnia, dlaczego przymrozki wiosenne są niebezpieczne dla roślin	
	25.–26. Jesień i zima	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 2) obserwuje widomą wędrówkę Słońca w ciągu doby, miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca, w zależności od pory roku, wskazuje zależność między wysokością Słońca a długością cienia. 3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 13) opisuje i porównuje cechy pogody w różnych porach roku, dostrzega zależność między wysokością Słońca, długością dnia a temperatura powietrza.	• podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie jesienią i zimą	• podaje cechy charakterystyczne dla jesiennej i zimowej pogody • uzasadnia konieczność dokarmiania zwierząt podczas zimy	• na wybranych przykładach opisuje procesy zachodzące w świecie roślin i zwierząt jesienią i zimą	• charakteryzuje przedzimie	

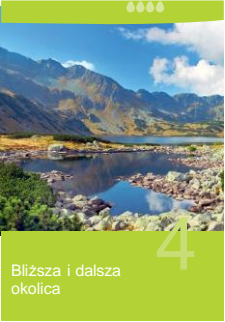
Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	27.–28. Rośliny hodowane w szkole i w domu	1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 8) podaje przykłady roślin i zwierząt hodowanych przez człowieka, w tym w pracowni przyrodniczej, i wymienia podstawowe zasady opieki nad nimi	• podaje przykłady roślin hodowanych w szkole i w domu	• potrafi przesadzić roślinę doniczkową	• wyjaśnia potrzebę zapoznania się z wymaganiami roślin przed rozpoczęciem ich hodowli	• charakteryzuje na różnych przykładach potrzeby życiowe roślin	• prowadzi hodowlę roślin doniczkowych w domu lub w szkole
	29.–30. Zwierzęta hodowane w szkole i w domu	1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 8) podaje przykłady roślin i zwierząt hodowanych przez człowieka, w tym w pracowni przyrodniczej, i wymienia podstawowe zasady opieki nad nimi.	• podaje przykłady zwierząt hodowanych w szkole i w domu	• podaje przykłady ko- rzyści, jakie uzyskuje człowiek z hodowli zwierząt gospodar- skich • wyjaśnia, czym zaj- muje się weterynarz	• wyjaśnia potrzebę zapoznania się z wymaganiami zwierząt przed rozpoczęciem ich hodowli • podaje przykłady, w jaki sposób zwierzęta pomagają ludziom	• uzasadnia, że ho- dowla zwierząt egzotycznych wy- maga dużej wiedzy i odpowiedzialności	• prowadzi hodowlę zwierząt egzotycznych w domu lub szkole
	31. Piękne, ale niebezpieczne – rośliny trujące	1. Ja i moje otoczenie. Uczeń: 9) rozpoznaje i nazywa niektóre rośliny (w tym doniczkowe) zawierające substancje trujące lub szkodliwe dla człowieka i podaje zasady postępowania z nimi	• wie, że część roślin jest trująca i nie znając rośliny, nie można jej jeść	• podaje przykłady roślin trujących rosnących w lesie i w ogrodzie	• podaje przykłady roślin trujących ho- dowanych w domu lub szkole	• zna i stosuje zasady bezpieczeństwa przy pielęgnacji roślin trujących	• podaje przykłady wykorzystania roślin zawierających toksyny w medycynie
32.–33. Utrwalenie i sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia po dziale II.							

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
ORGANIZMY ŻYWE Organizmy żywe	34. Co to jest i jak jest zbudowana komórka?	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	wie, że wszystkie organizmy zbudowane są z komórek	- wymienia elementy budowy komórki roślinnej - podaje definicję komórki	podaje funkcje elementów budowy komórki roślinnej	identyfikuje komórkę jako formę przestrzenną	wykonuje przestrzenny model budowy komórki roślinnej
	35.–36. Czym różni się komórka zwierzęca od roślinnej?	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów; 5) wskazuje organizmy samożywne i cudzożywne oraz podaje podstawowe różnice w sposobie ich	- odróżnia komórkę zwierzęcą od roślinnej na schemacie - rozróżnia organizmy jedno- i wielokomórkowe	wymienia elementy budowy komórki zwierzęcej	- podaje różnice w budowie komórki roślinnej i zwierzęcej - podaje przykłady organizmów jedno- i wielokomórkowych	wyjaśnia pojęcie tkanki, podaje przykłady tkanek zwierzęcych	charakteryzuje budowę organizmu od komórki aż po układy narządów
	37.–38. Podstawowe czynności życiowe organizmów	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów; 5) wskazuje organizmy samożywne i cudzożywne oraz podaje podstawowe różnice w sposobie ich	wymienia przykłady czynności życiowych organizmu	rozróżnia organizmy samożywne i cudzożywne	wyjaśnia rolę i znaczenie poszczególnych czynności życiowych organizmów	wyjaśnia, na czym polega proces fotosyntezy	
	39.–40. Wszystkie organizmy się rozmnażają	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	identyfikuje proces rozmnażania jako niezbędny do trwania życia na Ziemi	- rozróżnia proces rozmnażania bezpłciowego i płciowego - podaje sposoby rozmnażania bezpłciowego	klasyfikuje wybrane organizmy do rozmnażających się w sposób bezpłciowy i płciowy (jajorodność i żyworodność)	wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie bezpłciowe i płciowe	wyjaśnia, na czym polega jajorodność

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	41. Zależności pokarmowe	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 6) przedstawia proste zależności pokarmowe zachodzące między organizmami lądowymi, posługując się modelem lub schematem.	• podaje przykłady prostych zależności pokarmowych funkcjonujących w przyrodzie (roślinożercy,	• nazywa ogniwa łańcucha pokarmowego	• wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego • wyjaśnia rolę reducentów w	• wie, że łańcuchy budują sieć pokarmową	
	42. Budujemy łańcuchy pokarmowe	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 6) przedstawia proste zależności pokarmowe zachodzące między organizmami lądowymi, posługując się modelem lub schematem.	• buduje łańcuch pokarmowy z podanych organizmów	• buduje łańcuch pokarmowy składający się z wszystkich ogniw, samodzielnie proponując organizmy	• tworzy rozbudowany łańcuch pokarmowy składający się z wszystkich ogniw (w łańcuchu występują konsumenci I rzędu, II rzędu i III rzędu)	• buduje sieć pokarmową z łańcuchów pokarmowych	• podaje na przykładach konsekwencje wynikające z wyginięcia pojedynczych gatunków
43.–44. Utrwalenie i sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia po dziale III.							
BLIŻSZA I DALSZĄ OKOLICĄ Bliższa i dalsza okolica	45. Co to jest plan, a co to jest mapa?	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 4) identyfikuje na planie i mapie topograficznej miejsce obserwacji i obiekty w najbliższym otoczeniu, określa wzajemne położenie obiektów na planie	• odróżnia plan od mapy	• wyjaśnia, jak powstaje plan np. pokoju lub sali lekcyjnej	• wykonuje plan pokoju lub sali lekcyjnej	• wyjaśnia różnice między planem a mapą	• podaje przykłady wykorzystania planów w życiu człowieka
	46. Co to jest skała? Rodzaje skały	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 5) posługuje się podziałką liniową do określania odległości, porównuje odległość na mapie z	• wie, do czego służy skała • rysuje plany przedmiotów w skali 1 : 1, 1 : 2, 1 : 3	• oblicza z pomocą nauczyciela odległość rzeczywistą, stosując podziałkę liniową	• oblicza odległość rzeczywistą, stosując podziałkę liniową	• wymienia różne rodzaje skał i podaje ich przykłady	• podaje przykłady wykorzystania skały w życiu człowieka
	47. Korzystamy ze skały	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 5) posługuje się podziałką liniową do określania odległości, porównuje odległość na mapie z odległością rzeczywistą w terenie; 6) wykonuje pomiar np.	• posługując się podziałką liniową, odczyta np. 1 cm = 100 km	• oblicza z pomocą nauczyciela odległość rzeczywistą, stosując podziałkę liniową	• posługuje się linijką w celu dokładnego odmierzenia odległości na mapie • oblicza odległość rzeczywistą, stosując podziałkę	• sprawnie posługuje się cyrklem lub nitką w celu dokładnego odmierzenia odległości na mapie i oblicza odległość rzeczywistą, stosując podziałkę	• zmienia skalę, wychodząc od podziałki liniowej

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	48. Skala duża i mała	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 6) wykonuje pomiary, np. taśmą mierniczą, szacuje odległości i wysokości w terenie.	• odczytuje skalę mapy	• porównuje skale dwóch map i wskazuje, która jest bardziej szczegółowa	• wyjaśnia określenia: mapa mniej lub bardziej szczegółowa • wyjaśnia pojęcia: skala mała i skala	• wyjaśnia, na czym polega uogólnienie mapy	
	49. Jak czytać legendę mapy?	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 3) orientuje plan, mapę w terenie, posługuje się legendą.	• odczytuje informacje zawarte w legendzie mapy	• odczytuje obiekty przedstawione na mapie za pomocą znaków topograficznych	• rozróżnia znaki topograficzne: punktowe, liniowe, powierzchniowe • opisuje część terenu przedstawionego na mapie	• używając znaków topograficznych, potrafi narysować plan, np. drogi między domem a szkołą, plan swojej	• korzysta ze wszystkich informacji podanych w legendzie przy charakteryzowaniu fragmentu terenu przedstawionego na mapie
	50. Na czy polega orientowanie mapy	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 3) orientuje plan, mapę w terenie, posługuje się legendą.	• wskazuje kierunki świata na mapie	• podaje sposoby orientowania mapy w terenie	• orientuje mapę w terenie dowolnym sposobem	• orientuje mapę w terenie z wykorzystaniem kompasu i względem znaków topograficznych	• wyjaśnia znaczenie prawidłowego zorientowania mapy w terenie
	51. Korzystanie z planu miasta	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 3) orientuje plan, mapę w terenie, posługuje się legendą.	• wskazuje szkołę na planie swojej miejscowości	• opisuje, jak odnaleźć ulicę na planie miasta	• orientuje plan za pomocą obiektów w terenie	• opisuje kolejne kroki postępowania podczas korzystania z planu w celu przemieszczenia się z punktu A do	• potrafi zaplanować wycieczkę ulicami swojego miasta
	52. Korzystanie z mapy Polski	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 3) orientuje plan, mapę w terenie, posługuje się legendą; 4) identyfikuje na planie i mapie topograficznej miejsce obserwacji i obiekty w najbliższym otoczeniu, określa wzajemne położenie obiektów na planie, mapie topograficznej i w	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzając	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczając
		5) posługuje się podziałką liniową do określania odległości, porównuje odległość na mapie z odległością w terenie.					
	53.–54. Rodzaje map	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 3) orientuje plan, mapę w terenie, posługuje się legendą; 4) identyfikuje na planie i mapie topograficznej miejsce obserwacji i obiekty w najbliższym otoczeniu, określa wzajemne położenie obiektów na planie, mapie topograficznej i w terenie; 7) rozróżnia w terenie i na modelu formy wypukłe i wklęsłe, wskazuje takie formy na mapie.	• podaje przykłady różnych rodzajów map	• opisuje zastosowanie map hipsometrycznej i administracyjnej	• samodzielnie dobiera rodzaj mapy do rodzaju wykonywanego zadania	• opisuje zastosowanie mapy poziomicowej • wyjaśnia sposób tworzenia mapy hipsometrycznej	• wskaże bardziej stromy i łagodniejszy stok góry, posługując się mapą poziomicową
	55.–56. Formy terenu i ich różnorodność	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 7) rozróżnia w terenie i na modelu formy wypukłe i wklęsłe, wskazuje takie formy na mapie poziomicowej.	• zna znaczenie barw na mapie hipsometrycznej • rozróżnia pojęcia: wysokość bezwzględna i względna	• odczytuje z mapy poziomicowej wysokość bezwzględną danego punktu	• oblicza wysokość względną danego punktu na mapie • definiuje formy terenu: wklęsłe	• na podstawie mapy poziomicowej rozpoznaje różne formy terenu	• wykonuje model pagórka znajdującego się w okolicy
	57. Wędrowki z mapą	2. Orientacja w terenie. Uczeń: 3) orientuje plan, mapę w terenie, posługuje się legendą; 4) identyfikuje na planie i mapie topograficznej miejsce obserwacji i obiekty w najbliższym otoczeniu, określa wzajemne położenie obiektów na planie, mapie topograficznej i w terenie; 5) posługuje się podziałką	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności	• doskonalili nabyte umiejętności

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
		taśmą mierniczą, szacuje odległości i wysokości w terenie; 7) rozróżnia w terenie i na modelu formy wypukłe i wklęsłe, wskazuje takie formy na mapie					
58.–59. Utrwalenie i sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia po dziale IV.							
ŻYCIE W WODZIE Życie w wodzie	60. Lód i para wodna to też woda	3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 3) obserwuje i rozróżnia stany skupienia wody, bada doświadczalnie zjawiska: parowania, skraplania, topnienia i zamarzania	• podaje trzy stany skupienia wody	• podaje przykłady występowania wody w trzech stanach skupienia	• wyjaśnia, na czym polegają procesy: parowania, topnienia, skraplania i krzepnięcia	• podaje różnice między procesem parowania i wrzenia	• wyjaśnia zjawiska sublimacji i resublimacji
	61. Obieg wody w przyrodzie	3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie. Uczeń: 3) obserwuje i rozróżnia stany skupienia wody, bada doświadczalnie zjawiska: parowania, skraplania, topnienia i zamarzania	• wie, że woda jest w ciągłym ruchu	• omawia obieg wody w przyrodzie, posługując się schematem	• wyjaśnia rolę roślin w obiegu wody w przyrodzie	• wyjaśnia, że woda krążąc, zmienia stany skupienia, ale nie zmienia się jej ilość na Ziemi	
	62. Warunki życia w wodzie	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 10) wymienia i charakteryzuje czynniki warunkujące życie w wodzie	• wymienia czynniki, które warunkują życie w wodzie	• charakteryzuje czynniki warunkujące życie w wodzie	• opisuje sezonowe zmiany w temperaturze wody jeziora	• wyjaśnia, dlaczego zimą woda w jeziorze nie zamarza do dna	
	63.–64. Przystosowania roślin do życia w środowisku wodnym	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 11) obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich do życia w wodzie	• wymienia nazwy stref roślin wodnych • podaje przykłady roślin żyjących w jeziorze	• podaje przykłady roślin żyjących w poszczególnych strefach	• omawia na wybranych przykładach przystosowania roślin do życia w poszczególnych strefach	• wyjaśnia, dlaczego część roślin wodnych nie ma wykształconych korzeni	• wyjaśnia przyczyny wykształcenia różnych kształtów liści u strzałki wodnej

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	65.–66. Przystosowania zwierząt do życia w wodzie	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 11) obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowe	• podaje przystosowania ryby do życia w wodzie	• podaje przykłady innych zwierząt i ich przystosowania do życia w wodzie lub blisko wody • rozróżnia grupę ryb i ssaków wodnych (delfiny, wieloryby)	• wyjaśnia znaczenie pęcherza pławnego w życiu ryby • podaje sposoby oddychania zwierząt żyjących w wodzie	• wymienia cechy charakterystyczne w budowie wszystkich zwierząt związanych ze środowiskiem wodnym	• wykonuje plakat lub prezentację multimedialną na temat wybranej grupy zwierząt żyjącej w wodzie
	67. Zależności pokarmowe w jeziorze	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 12) przedstawia proste zależności pokarmowe występujące w środowisku wodnym, posługując się modelem lub schematem.	• podaje przykłady producentów i konsumentów wśród organizmów wodnych	• buduje łańcuch pokarmowy składający się z wszystkich ogniw, samodzielnie proponując organizmy	• tworzy rozbudowany łańcuch pokarmowy składający się z wszystkich ogniw (w łańcuchu występują konsumenci I rzędu, II rzędu i III rzędu) • wyjaśnia pojęcie	• buduje sieć pokarmową z łańcuchów pokarmowych	• podaje na przykładach konsekwencje wynikające z wyginęcia pojedynczych gatunków
68.–69. Utrwalenie i sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia po dziale V.							
ŻYCIE NA ŁĄDZIE Życie na łądzie	70. Czynniki warunkujące życie na łądzie	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 2) wymienia i charakteryzuje czynniki warunkujące życie na łądzie.	• wymienia przykłady środowisk łądowych, np. las, pole, łąka	• wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie	• charakteryzuje czynniki warunkujące życie na łądzie • porównuje warunki życia na łądzie i w lesie	• określa różnice w warunkach życia na łące i polu oraz w lesie	
	71. Warstwowa budowa lasu	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 7) rozpoznaje i nazywa warstwy lasu, charakteryzuje panujące w nich warunki abiotyczne; 3) obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola	• nazywa warstwy roślinności w lesie	• podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu	• charakteryzuje warunki panujące w poszczególnych warstwach lasu	• wyjaśnia pojęcie krzewinka	

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	72.–73. Przystosowania roślin do życia w lesie, na łące i na polu	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 3) obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego; 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	- wymienia przykłady charakterystycznych roślin rosnących w lesie, na łące, na polu - wyjaśnia, czym są chwasty	- rozpoznaje rośliny rosnące w lesie, na łące i na polu - omawia na wybranych przykładach przystosowania roślin żyjących w lesie, na łące i na polu	wyjaśnia sposoby przystosowania się roślin do jak najlepszego wykorzystania światła i wody	- wyjaśnia przyczynę rozkwitania wczesną wiosną roślin runa leśnego w lesie liściastym - podaje przystosowania roślin łąkowych do przetrwania zimy	wykonuje plakat na temat wybranej grupy roślin rosnących w lesie, na łące lub polu
	74.–75. Przystosowania zwierząt do życia na łądzie	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	wymienia przykłady charakterystycznych zwierząt żyjących w lesie, na łące, na polu	- rozpoznaje zwierzęta żyjące w lesie, na łące i na polu - omawia na wybranych przykładach przystosowania zwierząt żyjących w lesie, na łące	opisuje sposoby maskowania się zwierząt w środowisku	podaje korzyści wynikające z samotnego lub stadnego trybu życia zwierząt	wykonuje prezentację multimedialną na temat wybranego zwierzęcia żyjącego w lesie, na łące lub polu
	76.–77. Poznajemy rośliny zarodnikowe	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	- identyfikuje mchy i paprocie jako rośliny zarodnikowe - charakteryzuje środowisko życia mchów i paproci	omawia budowę zewnętrzną mchu i paproci	- wyjaśnia rolę chwytników u mchów, kłączy u paproci - wyjaśnia rolę zarodników	- podaje przykłady paproci chronionych - charakteryzuje skrzypy i widłaki jako grupy paprotników	wyjaśnia, w jaki sposób powstały pokłady węgla
	78.–79. Rośliny nagonasienne i okrytonasienne	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	rozdzieli podstawa- we gatunki drzew nagonasiennych i drzew okrytonasiennych (np. sosna, świerk, lipa, dąb, klon, brzoza) po kształcie liści	wyjaśnia, czym różnią się rośliny nasienne od zarodnikowych	wymienia cechy, które decydują o podziale roślin na nagonasienne i okrytonasienne	rozdzieli wybrane gatunki roślin nagonasiennych i okrytonasiennych po kształcie liści, korze, kwiatach, owocach lub pokroju	
80.–81. Utrwalenie i sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia po dziale VI (część I).							

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	82.–83. Budowa rośliny nasiennej – korzeń	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	• omawia funkcje korzenia	• podaje różnice między korzeniem palowym a wiązkowym	• omawia budowę korzenia	• podaje przykłady różnych, dodatkowych funkcji pełnionych przez korzenie	• wyjaśnia, na czym polega zależność między drzewami a jemiolą
	84.–85. Budowa rośliny nasiennej – pęd rośliny: łodyga i liść	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	• omawia funkcje łodygi i liści	• omawia budowę liści • podaje przykłady różnych rodzajów łodyg • rozróżnia liście poje-	• podaje przykłady przekształceń łodygi i liści	• podaje rodzaje ulistnienia • wyjaśnia znaczenie kory dla drzew i krzewów	• wyjaśnia rolę aparatów szparkowych
	86.–87. Budowa rośliny nasiennej – kwiat	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	• omawia funkcje kwiatu	• omawia budowę kwiatu rośliny	• omawia budowę i rolę słupka i pręcików • podaje przykłady roślin mających kwiaty i kwiatostany	• wyjaśnia, na czym polega zapylenie i zapłodnienie • rozróżnia podstawowe typy kwiatostanów	• rozróżnia kwiaty rozdzielno płciowe i obupłciowe, podaje ich przykłady
	88. Budowa rośliny nasiennej – owoc i nasiono	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	• omawia rolę owoców i nasion	• omawia budowę owocu i nasiona rośliny	• wymienia sposoby rozsiewania nasion	• dokonuje podziału owoców na suche i mięsiste, podaje przykłady	• omawia etapy rozwoju rośliny okrytonasiennej
	89.–90. Grzyby	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 3) obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego; 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	• rozróżnia podstawowe gatunki grzybów i jadalnych trujących • zna zasady zbierania i przechowywania grzybów	• opisuje budowę grzyba kapeluszowego • podaje cechy różniące muchomora sromotnikowego i czubajki kani	• podaje przykłady zastosowań grzybów w przyrodzie i w życiu człowieka	• wyjaśnia pojęcie pasożyta, podaje przykłady grzybów pasożytniczych	• wyjaśnia zjawisko mi-koryzy

Nazwa działu w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania z podstawy programowej	Wymagania konieczne	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające	Wymagania dopełniające	Wymagania wykraczające
	91. Poznajemy porosty	4. Najbliższa okolica. Uczeń: 3) obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego; 4) opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów.	• opisuje środowisko życia porostów	• opisuje budowę plechy porostów • wyjaśnia, dlaczego porosty nazywamy organizmami sym- biotycznymi	• wyjaśnia pojęcie plecha • rozróżnia kształty plech porostów	• charakteryzuje porosty jako wskaź- niki stanu czystości powietrza oraz jako organizmy pionier- skie	• diagnozuje stan zanie- czyszczenia powietrza w miejscu zamieszkania na podstawie obserwa- cji porostów
	92. Wpływ działalności człowieka na stan środowiska przyrodniczego	5. Człowiek a środowisko. Uczeń: 1) prowadzi obserwacje i proste doświadczenia wykazujące zanieczyszczenie najbliższego otoczenia (powietrza, wody, gleby); 4) podaje przykłady miejsc w najbliższym otoczeniu, w których zaszły korzystne i niekorzystne zmiany pod wpływem działalności człowieka; 5) podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na zdrowie człowieka.	• podaje przykłady zasobów przyrody	• dzieli zasoby przyrody na odnawialne i nieodnawialne, podaje przykłady	• podaje i omawia przykłady działalności człowieka negatywnie wpływających na stan środowiska natural- nego	• wyjaśnia pojęcie biodegradacji	• doświadczalnie spraw- dza i opisuje stan śro- dowiska naturalnego w swoim miejscu za- mieszkania
	93.–94. Jak możesz chronić przyrodę?	5. Człowiek a środowisko. Uczeń: 3) proponuje działania sprzyjające środowisku przyrodniczemu.	• uzasadnia koniecz- ność segregacji odpadów	• podaje przykłady działań proekologicz- nych we własnym domu lub szkole	• wyjaśnia sens włą- czania się w maso- we akcje i działania proekologiczne	• wykonuje plakat/ ulotkę informującą o konieczności dbania o stan środowi- ska przyrodniczego	
	95.–96. Utrwalenie i sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia po dziale VI (część II).						
	97. Sprawdzenie kompetencji po klasie 4.						
	98. Podsumowanie nauki przyrody w klasie 4.						

WYMAGANIA KONIECZNE – ocena dopuszczająca, WYMAGANIA PODSTAWOWE – ocena dostateczna, WYMAGANIA ROZSZERZAJĄCE – ocena dobra, WYMAGANIA DOPEŁNIAJĄCE – ocena bardzo dobra, WYMAGANIA WYKRACZAJĄCE – ocena celująca